

PROJEKT NA DĚJEPIS

Pamětník listopadové revoluce aneb Velké a malé příběhy moderních dějin.

IDENTIFIKACE (anonymní)

-Kolik ti bylo let o sametové revoluci?

30 let, ženatý, 3 děti.

-Jakou jsi studoval nebo měl vystudovanou školu a jakou jsi měl práci?

Střední ekonomická škola. V době revoluce 9 let v zahraničním obchodě ve firmě Čechofracht.

-Jaké bylo tvé politické zaměření?

Politické zaměření žádné. Zaměření na práci s dětmi. Celoročně turistický oddíl, v létě jako hlavní vedoucí pionýrských táborů. V podniku člen SSM.

-Jaké všechny prezidenty jsi už zažil?

Antonín Novotný
Ludvík Svoboda
Gustav Husák
Václav Havel
Václav Klaus

ŽIVOT V TÉ DOBĚ

-Jaký byl tvůj dosavadní život pod vládou KSČ?

Od maturity jsem pracoval v PZO Čechofracht v oddělení Střední a Jižní Amerika. Měl jsem štěstí na výborný kolektiv a velice zajímavou práci. Od roku 1982 jsem vedl turistický oddíl při ZŠ Letohradská. Také tam jsem narazil na dobrou partu lidí. Tam jsem mezi táborovými pracovníky poznal také svou budoucí ženu.

-Jaké byly každodenní normy, s kterými se dnes již nesetkáme?

Povinná zaměstnanost, kdo neměl v občance razítko o zaměstnání, mohl být potrestán vazbou jako příživník (trestný čin). Příslušníci VB neustále kontrolovali mládež jakkoli odlišnou (dlouhé vlasy, trampské oblečení atd.). Byl všeobecný zákaz shromažďování mimo oficiální akce.

Volby v té době byly povinné. Nejít k volbám znamenalo problémy v zaměstnání i v místě bydliště. Ve volební místnosti jste po zaregistrování obdrželi pouze jeden volební lístek, který jste vložili do obálky a vhodili do urny. Kdo chtěl někoho z volebního lístku vyškrtnout, šel za zástěnu. Volební komise si pečlivě značila každého, kdo tak učinil, a mělo to stejný dopad jako nejít k volbám.

-Jaké byly platy, ceny, byty, strava? Žilo se těžko?

Můj nástupní plat po maturitě (rok 1980) byl 1500,- Kč (*správněji Kčs, pozn. red.*). Pivo 2,50,- Kč, rohlík 0,50,- Kč, oběd v restauraci hotovky 12–20,- Kč. Minutky 35–70,- Kč. Cigarety 10,- Kč. Limonáda 2,- Kč. Barevná televize 10 000,- Kč, nájem 360,- Kč. Automobil 60 000,- Kč. Vstupenka do kina 6–12,- Kč. Vstupenka na fotbal, hokej 12–30,- Kč. Telefonní hovor 1,- Kč za spojení (s kamarády jsme volali i 2 hodiny a více). Obyčejnému člověku se žije vždy těžko.

-Jak se dalo dostat k nedostatkovému zboží (knihy, LP..)?

Pouze přes známé. Nedostatkové zboží bylo v podstatě všechno. Maso, ovoce, zelenina, toaletní papír, dámské vložky, nábytek, oblečení. Vydělané peníze nebylo za co utratit. Nové knihy vycházely každý čtvrtek, naštěstí v týdeníku Knižní novinky bylo avizováno, která kniha vyjde a

kdo ji vydává, a pak už jen se postavit do fronty před knihkupectví (nejlépe už v noci). Dobré knihy vycházely v malém nákladu (např. 30 000 výtisků na celou republiku), takže se na jednotlivé prodejny dostalo třeba jen 5 nebo 10 ks. To samé LP. Zahraniční LP se daly sehnat jedině na burzách, které rozháněla VB.

-Komu se mohlo věřit a komu ne? Jak se to poznalo?

Lidé žili v určitých komunitách dle svých koníčků (zahrádkáři, chalupáři, trampové, rybáři). Mohlo se věřit jen dobrým přátelům. Jinak se nedalo věřit vůbec nikomu. Všechny totalitní režimy jsou postaveny na závisti a udávání. Poznat se to dalo těžko. Jak později ukázaly archivy StB, udávali i ti největší kamarádi.

-Jaký jsi měl vztah k režimu a s čím si sympatizoval?

Rok 1968 jsem zažil jako dítě (9 let), vstup okupačních (tenkrát se říkalo spojeneckých) vojsk. Od roku 1970 začala normalizace, vyhazovy z práce, prověrky. Studovat jsem začal v roce 1976. Matka mě držela dosti zkrátka, nesměl jsem skoro nikam chodit, abych se nedostal do průšvihů a abych dostudoval. Na vyhození ze školy stačil i politický vtíp. Z toho pramenil vztah k režimu. Člověk musel být mimo domov velice opatrný. Když jsem začal dělat s dětmi, dostal jsem se do komunity trampů a táborových pracovníků. Většinu víkendů jsme trávili v přírodě mezi svými, kde člověk mohl v ostražitosti trochu polevit. Velké štěstí jsem měl na kolektiv v zaměstnání, kde se dalo kolegům také věřit.

-Jmenuj tvé oblíbené lidi té doby (hudba, knihy, básně, herce atd...)

Hudba: folková muzika – Brontosauři, Spirituál kvintet, Pacifik, Wabi Daněk, Rivolové, Nohavica, Plíhal a mnoho dalších. Hodně jsme jezdili na Porty.

Další muzika: Suchý + Šlitr, Olympik, Jiří Schelinger, Progres2, Beatles, ABBA, Queen,

Knihy: autoři: Foglar, May, Čapek,

básníci: K. H. Borovský, Jiří Žáček, Jaroslav Seifert,

herci: divadlo Semafor a Cimbriani

V té době se hodně chodilo do divadel, protože hercům občas uklouzla narážka nebo dvojsmyslná poznámka. Semafor a Cimbriani v tom byli mistři, také na jejich představení se nedaly sehnat vstupenky.

Měl jsem průkaz do filmového klubu, kde se občas daly vidět filmy, které nepřišly do normálních kin.

-Jaká byla tvá informovanost o světové situaci? A z čeho pramenila?

Informovanost o světové situaci byla mizerná. Útržkovité zprávy ze Svobodné Evropy, která byla tak rušená, že téměř nešla naladit. Internet ještě neexistoval. Telefony do zahraničí byly odposlouchávány. Veškeré informace proudily pomocí tiskových materiálů ze zahraničí, ke kterým se nikdo krom chartistů téměř nedostal. Trestné bylo jen jejich držení, tomu také odpovídalo jejich šíření jen mezi prověřené známé. Takže bylo takřka nemožné se k něčemu takovému dostat.

REVOLUČNÍ OKAMŽIKY

-Jaká byla atmosféra roku 1989? Viděl jsi ho jako začátek změn?

Nepovolené demonstrace k výročí jako byl 28. říjen sílily již od roku 1987. Také od roku 1987 (*správně od roku 1988, pozn. red.*) byly potlačovány s větší brutalitou. V Polsku byla Solidarita, a navíc Polák byl zvolen papežem. S nástupem Gorbačova v Rusku bylo jasné, že dojde k uvolnění. Hromadný útek Východních Němců přes pražskou ambasádu do NSR. Jen náš ÚV KSČ zasahoval proti všem náznakům nesouhlasu s politikou strany s větší tvrdostí, ale situace byla neudržitelná, zvláště po nástupu Miloše Jakeše do čela strany. Ekonomika byla v rozkladu. Bylo jasné, že se něco musí stát.

-Vyjmenuj tři vůdčí osobnosti revoluce.

Havel, Dienstbier, Komárek.

-Komu jsi věřil, komu jsi fandil? A komu naopak ne?

Věřil a fandil jsem OF (Občanské fórum). Nevěřil jsem komunistům.

-Co jsi čekal, že se stane? V co jsi doufal, že se stane? V jak velkém měřítku jsi očekával změny?

V prvních dnech jsem se obával zásahu armády a Lidových milicí, které měly pohotovost a byly soustředěny na okraji Prahy. Doufali jsme, že se tak nestane a že dojde k výměně vlády a uvolnění situace.

-Měnil se během listopadové revoluce tvůj názor a náhled na věc? Co na to mělo vliv?

Situace se vyvíjela každým dnem. Na všech fakultách se rozběhla diskusní fóra. Přidaly se divadelní scény. Vydávala se prohlášení.

-Co se pro tebe stalo zlomovým okamžikem?

Poté co bylo jasné, že armáda ani milice nezasáhnou, nabíraly události na obrátkách.

-Jak to tenkrát podaly Československé televizní zprávy, Rudé právo atd.?

První zprávy byly v tradičním znění, že skupina protistátních aktivistů se pokusila zmanipulovat pochod studentů apod. Teprve po několika dnech ukázalo televizní zpravodajství záběry ze zásahu Veřejné bezpečnosti proti studentům. Především mimo Prahu nevěděla většina obyvatel, co se děje. Rudé právo drželo tradiční linii a neustále hovořilo o zahraničních špionech a protistátním převratu.

-Jak probíhala listopadová revoluce? Co jsi během ní prožíval a dělal?

Stovky shromáždění a diskusních fór, na kterých se veřejně ukazovali chartisté. Fakulty vydávaly prohlášení a svolání k občanům. S kolegy z Čechofrachtu jsme obcházeli fakulty a prohlášení pak odesílali faxem našim kolegům na pobočkách po celé republice. Protože tyto tiskoviny se do veřejných médií nedostaly a lidé mimo Prahu byli odkázáni jen na informace z Rudého práva.

-Co jste chtěli v roce 1989 za změny? Proč jste cinkali klíči?

Především ukončení vlády jedné strany. Demokracii. Svobodu projevu nejen na papíře. Otevření hranic.

ZMĚNY PO ROKU 1989

-změny po roku 1989 v mezinárodním kontextu, (spotřeba, kultura – televize, hudba, knihy, disent, občanská angažovanost)

Zrušení Varšavské smlouvy, odsun ruských vojsk z našeho území, vstup do NATO, vstup do EU, zrušení hranic, negativní změna – rozdělení ČSR

Spotřeba: zboží je dostatek a ve stejné skladbě jako kdekoli v Evropě (jen peněz není tolik)

Kultura: dostupné vše knihy, LP, CD, DVD

Občanská angažovanost: vznik nových stran a uskupení, není problém založit novou stranu nebo hnutí

-Jak ji vnímáš dnes s odstupem času? (konfrontace s původními představami, pohled na transformační proces, naplněná, nenaplněná očekávání, korekce, důvody)

Dnes po zveřejnění určitých dokumentů je jasné, že došlo k předání moci na základě dohody a revoluce byla jen divadýlko pro občany. Žádný z komunistů nebyl potrestán. Komunistická strana jako jediná v bývalém východním bloku nebyla zrušena a nadále se hlásí k odkazu Klementa

Gottwalda, ani dodnes neuznala protiprávnost procesů z 50. let. Transformační proces neproběhl tak, jak jsme očekávali, především reformy, které se nyní horko těžko prosazují, se mohly udělat v době, kdy jsme všichni byli ochotni si utáhnout opasky. Byli jsme připraveni snést drastická opatření při změně penzijního a měnového systému tak, jak je navrhoval ministr financí pan Klaus. Pak se stal předsedou ODS a v obavě ze ztráty hlasů ve volbách od většiny ustoupil. Z bývalých komunistických funkcionářů jsou úspěšní kapitalisté a vůbec jim nevadí vykořisťování práce druhých. Spousta komunistů převlékla kabát a dnes jsou z nich sociální nebo občanskí demokraté, lidovci, zelení atd.

- Srovnej život před a po revoluci. Splnila revoluce tvoje očekávání?

Máme demokracii, to je to nejlepší, ale také nejtěžší státní uspořádání. Občan musí být aktivní a nemůže se spoléhat na stát. Stát má pomoci jen těm nejslabším a bezmocným. Máme svobodu projevu, mohu poslouchat hudbu, jaká se mi líbí, cestovat. Ano, v tom revoluce splnila očekávání. Ale spokojeni být nemůžeme. Vždy je a bude co zlepšovat. Hlavně máme možnost věci měnit. A musíme té možnosti využít.